КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра економічної та соціальної географії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник декана з навчальної роботи
Володимир ПАСЬКО
«29» серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ

для студентів

галузь знань **10 Природничі науки**
спеціальність **106 Географія**
освітній рівень **Магістр**
освітня програма **Економічна та соціальна географія**
вид дисципліни **обов'язкова**

Форма навчання	**денна**
Навчальний рік	**2023/2024**
Семестр	**2**
Кількість кредитів ECTS	**6**
Мова викладання, навчання та оцінювання	**українська**
Форма заключного контролю	**іспит**

Викладачі: **Мезенцев Костянтин Володимирович,** *доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри економічної та соціальної географії*
Телешман Віктор Іванович, *кандидат географічних наук, асистент кафедри економічної та соціальної географії*

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____(_____) «__»___ 20__р.

на 20__/20__ н.р. _____(_____) «__»___ 20__р.

КИЇВ – 2023

Розробник: **Мезенцев Костянтин Володимирович**, доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри економічної та соціальної географії

ЗАТВЕРДЖЕНО
«13» червня 2023 р.
Завідувач кафедри економічної та соціальної географії
_____ професор Костянтин МЕЗЕНЦЕВ

Протокол №11 від «13» червня 2023 р.

Схвалено науково-методичною комісією географічного факультету

Протокол №6 від «28» серпня 2023 р.
Голова науково-методичної комісії _____ доцент Наталія КОРОГОДА

«28» серпня 2023 р.

ВСТУП

1. Мета дисципліни – формування у майбутніх фахівців з економічної та соціальної географії теоретичних знань і практичних навичок, необхідних для наукового передбачення географічних аспектів соціально-економічного розвитку регіонів.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. Знати головні положення теорії та методології суспільної географії, основних теорій просторової організації.
2. Вміти аналізувати причинно-наслідкові зв'язки демографічного, соціального та економічного розвитку регіонів, групувати регіони за подібністю показників соціально-економічного розвитку.
3. Володіти базовими навичками застосування математичних методів в суспільно-географічних дослідженнях.

3. Анотація навчальної дисципліни: Дана навчальна дисципліна присвячена вивченню теоретико-методологічних та методичних основ суспільно-географічного прогнозування; понятєво-термінологічного апарату суспільно-географічного прогнозування; класифікації та підходів до аналізу суспільно-просторових процесів; окремих методик оцінки чинників регіонального розвитку, прогнозування ресурсів регіонального розвитку, прогнозування демопросторових процесів, прогнозування розвитку господарства регіону.

Дана дисципліна покликана дати цілісне уявлення про наукове передбачення соціально-економічного розвитку території, забезпечити набуття вмінь і навичок галузевого та комплексного прогнозування регіонального розвитку.

4. Завдання – забезпечити набуття студентами знань з теорії прогнозування, її застування в суспільно-географічних дослідженнях, вмінь і навичок з оцінки достовірності та точності прогнозів, врахування прогностичних ефектів, організації прогнозування, застосування окремих методів прогнозування, розробки прогнозів демографічної ситуації, формування та використання ресурсів регіонального розвитку, розвитку господарства регіону.

Завдання дисципліни «Суспільно-географічне прогнозування» полягають у наданні студентам загальних та фахових компетентностей, передбачених освітньою програмою «Економічна та соціальна географія», зокрема:

– здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел для цілей суспільно-географічного прогнозування (ЗК 1);

– здатність до використання законів, теорій, концепцій і парадигм сучасної географії, історії розвитку географічних досліджень та ідей для дослідження та прогнозування суспільно-просторових процесів (СК 1);

– здатність до наукового аналізу сучасних проблем та особливостей взаємодії природи й суспільства із застосуванням принципів раціонального використання територіальних ресурсів, основ законодавства у сфері природокористування, міського та регіонального розвитку і планування територій для розроблення пропозицій з оптимізації природокористування та забезпечення сталого розвитку регіонів (СК 2);

– здатність використовувати методи й підходи суспільно-географічного прогнозування, геоінформаційні технології для розв'язання конкретних науково-прикладних проблем у сфері суспільної географії, регіонального розвитку (СК 3);

– здатність застосовувати у професійній діяльності теоретичні знання і практичні навички системного аналізу і синтезу, географічного моделювання та прогнозування (СК 6).

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		**Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання**	**Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання**	**Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни**
Код	Результат навчання			
1.	**Знати:**			
1.1	сутність, значення та об'єкти суспільно-географічного прогнозування; сутність прогностичних ефектів; специфіку регіонального рівня суспільно-географічного прогнозування	*лекція, самостійна робота*	*Виконання і захист практичних робіт, тематичні контрольні роботи, іспит*	*до 40%*
1.2	методологічні підходи, принципи суспільно-географічного прогнозування, історію становлення та розвитку суспільно-географічної прогностики	*лекція, самостійна робота*		
1.3	етапи та організаційні аспекти розробки суспільно-географічних прогнозів регіонального розвитку	*лекція, практичне заняття, самостійна робота*		
1.4	сутність, класифікацію, чинники, закономірності розвитку суспільно-просторових процесів	*лекція, практичне заняття, самостійна робота*		
1.5	методики оцінки чинників регіонального розвитку, прогнозування ресурсів регіонального розвитку, демопросторових процесів, розвитку господарства регіону	*лекція, практичне заняття, самостійна робота*		
2.	**Вміти:**			
2.1	здійснювати збір, систематизацію даних та обробку інформації для цілей суспільно-географічного прогнозування	*лекція, практичне заняття, самостійна робота*	*Виконання і захист практичних робіт, тематичні контрольні роботи, іспит*	*до 40%*
2.2	визначати достовірність та точність прогнозів	*лекція, практичне заняття, самостійна робота*		
2.3	розробляти прогнози ресурсного забезпечення території, демографічної ситуації в регіоні	*лекція, практичне заняття, самостійна робота*		
2.4	розробляти прогнози розвитку сільського	*лекція,*		

	господарства, промисловості, соціальної сфери регіону, здійснювати узгодження галузевих прогнозів	*практичне заняття, самостійна робота*		
3.	**Комунікація:**			
3.1.	здатність до групової роботи, міжособистісної комунікації в процесі розробки прогнозів розвитку регіонів	*практичне заняття*	*захист практичних робіт, іспит*	*до 10%*
4.	**Автономність та відповідальність**			
4.1.	враховувати вплив прогностичних ефектів на результати прогнозування	*лекція, практичне заняття, самостійна робота*	*захист практичних робіт, тематичні контрольні роботи, іспит*	*до 10%*
4.2.	оцінювати ступінь впливу загроз та ризиків соціально-економічного розвитку території, обґрунтовувати заходи з оптимізації регіонального розвитку, спираючись на результати прогнозування	*лекція, практичне заняття, самостійна робота*		

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни / Програмні результати навчання	**1.1**	**1.2**	**1.3**	**1.4**	**1.5**	**2.1**	**2.2**	**2.3**	**2.4**	**3.1**	**4.1**	**4.2**
Здійснювати дослідження та/або провадити інноваційну діяльність з метою отримання нових знань, розроблення нових методів і процедур в географії та міждисциплінарних контекстах (ПР04)		+	+	+	+					+		
Застосовувати сучасні моделі та інформаційні технології для проведення досліджень і розробок у сфері географії, природокористування, міського та регіонального розвитку (ПР06)						+	+	+	+			
Здійснювати дослідження природно- і суспільно-географічних проявів розвитку геосистем у складних і непередбачуваних умовах, прогнозувати їхній розвиток, аналізувати альтернативи, оцінювати ризики та ймовірні наслідки (ПР08)	+				+			+	+		+	+
Застосовувати геоінформаційні технології, створювати та досліджувати моделі природно- і суспільно-географічних проявів розвитку геосистем, визначати можливості та межі їх застосування (ПР10)						+	+	+	+			

7. Схема формування оцінки:

Рівень досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається за результатами виконання та захисту практичних робіт, написання письмових тематичних контрольних робіт, іспиту.

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови її опанування на належному рівні така:

- результати навчання – **1.1-1.5 (знання)** – до 40%;
- результати навчання – **2.1-2.4 (вміння)** – до 40%;
- результати навчання – **3.1 (комунікація)** – до 10%;
- результати навчання – **4.1-4.2 (автономія та відповідальність)** – до 10%.

7.1. Форми оцінювання студентів.

У курсі передбачено 2 змістових частини. Заняття проводяться у формі лекцій та практичних занять. Завершується дисципліна ***іспитом*** у письмовій формі.

Семестрове оцінювання: кількість балів, що студент отримує протягом семестру є сумою балів, що були отримані при оцінюванні виконання та захисту практичних робіт, написанні тематичних контрольних робіт.

Організація оцінювання: Робота на практичних заняттях оцінюється по завершенню, відповідно до графіку проведення практичних занять. Тематичні контрольні роботи проводяться у формі тестів та аналітичних завдань. Результати навчання за умови опанування на належному рівні оцінюються таким чином:

1. Виконання практичних робіт – від 15 до 25 балів.
2. Захист практичних робіт – від 9 до 15 балів.
3. Тематичні контрольні роботи – від 12 до 20 балів.

Умови допуску до іспиту: рекомендований мінімум для допуску до іспиту – ***36 балів.*** Для студентів, які набрали сумарно меншу від 36 балів (*рекомендований мінімум*) кількість, обов'язковою умовою для отримання допуску до іспиту є написання реферату або есе за питаннями пропущених чи недостатньо засвоєних тем.

Підсумкове оцінювання у формі іспиту проводиться в письмовому форматі. Максимальна кількість балів під час іспиту – 40, мінімальна кількість балів, що додаються до семестрових – 24 *(60% максимальної кількості балів, відведених на іспит)*.

Загалом, формування оцінки спирається на «Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка» (друга редакція), що введено в дію наказом № 170- 32 від 11 квітня 2022 року.

7.2. Шкала відповідності:

За національною шкалою	За 100-бальною шкалою
Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва теми	Кількість годин		
	лекції	практичні заняття	самостійна робота
Частина 1: **Теоретико-методологічні основи суспільно-географічного прогнозування**			
Тема 1. Вступ до суспільно-географічного прогнозування	2		15
Тема 2. Методологічні засади суспільно-географічного прогнозування регіонального розвитку	4		20
Тема 3. Суспільно-просторові процеси як об'єкт прогнозування	2		20
Тема 4. Методи прогнозування в суспільній географії	4	4	20
Частина 2: **Методики суспільно-географічного прогнозування**			
Тема 5. Методика оцінки чинників регіонального розвитку	2	4	10
Тема 6. Методика прогнозування ресурсів регіонального розвитку	2	4	10
Тема 7. Методика прогнозування демопросторових процесів у регіоні	4	4	13
Тема 8. Методика прогнозування соціально-економічного розвитку регіону	4	8	18
Разом	**24**	**24**	**130**

Загальний обсяг – ***180 год.,*** у тому числі:
лекцій – ***24 год.***
практичних занять – ***24 год.***
консультації впродовж семестру – ***2 год.***
самостійна робота – ***130 год.***

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Мезенцев К.В. Регіональне прогнозування соціально-економічного розвитку: навч. посіб. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2004. 82 с.
2. Мезенцев К.В. Суспільно-географічне прогнозування регіонального розвитку. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2005. 253 с.
3. Єріна А. М., Єрін Д. Л. Статистичне моделювання та прогнозування: підручник. Київ: КНЕУ, 2014. 348 с.
4. Нємець К.А., Нємець Л.М. Просторовий аналіз у суспільній географії: нові підходи, методи, моделі. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 213. 228 с.

Додаткова:

1. Голіков А.П. Економіко-математичне моделювання світогосподарських процесів: навч. посіб. Київ: Знання, 2009. 222 с.
2. Грицевич В.С., Котик Л.І. Статистичні методи в суспільній географії: навч. посіб. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2016. 92 с.
3. Закон України „Про державне прогнозування та розроблення програм соціально-економічного розвитку". Урядовий кур'єр. 2000. №77. С. 8-12.
4. Мезенцев К.В. Аналіз циклічності та стадійності для цілей прогнозування регіонального розвитку. Вісник Київського національного університету і мені Тараса Шевченка. Географія. 2007. Вип. 54. С. 32-34.
5. Мезенцев К.В. (ред.) Методи суспільно-географічних досліджень: навчально-методичне видання. Київ: Фенікс, 2021. 100 с.
6. Мезенцев К., Провотар Н., Гнатюк О., Мельничук А., Денисенко О. Траєкторії розвитку приміських просторів. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія географічні науки. 2020. Вип. 13. С.63-75.
7. Мезенцев К.В., Підгрушний Г.П., Мезенцева Н.І. Регіональний розвиток в Україні: суспільно-просторова нерівність і поляризація: монографія. Київ: ДП «Прінт Сервіс», 2014. 132 с.
8. Методичні рекомендації по розробці схеми (прогнозу) розвитку і розміщення продуктивних сил України та її регіонів (областей) на тривалу перспективу / С.І. Дорогунцов, П.П. Борщевський. Київ: РВПС України НАНУ, 2001. 330 с.
9. Нємець Л.М., Мезенцев К.В. (ред.) Інформація: природа, людина, суспільство (суспільно-географічні аспекти): монографія. Харків: ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2023. 408 с.
10. Пилипенко І.О., Мальчикова Д.С. Методики суспільно-географічних досліджень (на матеріалах Херсонської області): навч. посіб. Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2007. 112 с.
11. Пістун М.Д., Мезенцев К.В., Тьорло В.О. Регіональна політика в Україні: суспільно-географічний аспект: монографія. Київ: ВПЦ «Київський ун-тет», 2004. 130 с.
12. Топчієв О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методика: навч. посб. Одеса: Астропринт, 2005. 632 с.
13. Фесюк В.О. Географічне моделювання і прогнозування: методичні вказівки до виконання практичних робіт. Луцьк, 2021. 110 с.
14. Шаблій О.І. Математичні методи в соціально-економічній географі: навч. посіб. – Львів: Світ, 1994. 304 с.
15. Яворська В. В. Регіональні геодемографічні процеси в Україні: монографія. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2013. 384 с.